

Η προβληματική των νομικών ενώσεων προσώπων του ίδιου φύλου

Σπύρος Βλαχόπουλος,
Αναπληρωτής Καθηγητής Νομικής
Σχολής ΕΚΠΑ

Στη νομική επιστήμη υπάρχουν ορισμένα θέματα που αμφισβητούνται και άλλα που δεν αμφισβητούνται. Στο πεδίο των νομικών ενώσεων προσώπων του ίδιου φύλου και ύστερα από την πρόσφατη απόφαση του ΕΔΔΑ της 7ης Νοεμβρίου 2013, δεν μπορεί να αμφισβητηθεί ότι το σύμφωνο συμβίωσης πρέπει να επεκταθεί και στα άτομα του ίδιου φύλου. Άλλωστε και από τη στιγμή που κατοχυρώνεται ο πολιτικός γάμος για τα ετερόφυλα ζευγάρια, το σύμφωνο συμβίωσης για τα ζευγάρια αυτά έχει μικρή πρακτική σημασία, όπως αποδεικνύει ο πολύ μικρός αριθμός των συναφθέντων συμφώνων συμβίωσης.

Αυτό όμως που διχάζει τη θεωρία και τη νομολογία, είναι το εάν υπάρχει συνταγματικό δικαίωμα των ομόφυλων ζευγαριών στο γάμο. Για το ζήτημα αυτό έχουν εκφραστεί οι πλέον διαφορετικές απόψεις. Υπάρχουν, ωστόσο, πέντε λόγοι-πέντε επιχειρήματα, τα οποία μας οδηγούν στο συμπέρασμα ότι δεν υπάρχει συνταγματικό δικαίωμα των ομόφυλων ζευγαριών στο γάμο και ότι η επέκταση ή μη του γάμου και στα ζευγάρια αυτά εναπόκειται στη βούληση του κοινού νομοθέτη.

Πρώτος λόγος, το ιστορικό επιχείρημα: Ναι μεν η συνταγματική ερμηνεία δεν περιορίζεται στη βούληση του ιστορικού νομοθέτη και να μεν το Σύνταγμα αποτελεί έναν ζωντανό οργανισμό («living instrument») που προσαρμόζεται στις μεταβαλλόμενες συνθήκες, από την άλλη όμως η υποκειμενική ιστορική ερμηνεία δεν μπορεί να αγνοηθεί. Όταν λοιπόν θεσπίσθηκε το Σύνταγμα του 1975 και ορίστηκε (άρθρο 21 παρ. 1) ότι «Η

οικογένεια, ως θεμέλιο της συντήρησης και προαγωγής του Έθνους, καθώς και ο γάμος, η μητρότητα και η παιδική ηλικία τελούν υπό την προστασία του Κράτους», ο συντακτικός νομοθέτης προφανώς δεν είχε υπόψη τα ομόφυλα ζευγάρια.

Δεύτερος λόγος, το επιχείρημα συνταγματικής θεωρίας: Το Σύνταγμα δεν είναι ένα κείμενο που περιέχει έτοιμη απάντηση για κάθε ζήτημα που μας απασχολεί. Σε αντίθεση με μια ευρέως διαδεδομένη αντίληψη στην Ελλάδα που επιχειρεί να θεμελιώσει οποιαδήποτε άποψη με αναγωγή στο Σύνταγμα, ο ανώτατος καταστατικός χάρτης της χώρας ρυθμίζει πολύ λιγότερα θέματα από αυτά που νομίζουμε και αφήνει πολλά περισσότερα θέματα να επιλυθούν από τις συντεταγμένες εξουσίες και κυρίως από τον κοινό νομοθέτη. Το Σύνταγμα κατά κανόνα καθορίζει μόνο το πλαίσιο των κρατικών αποφάσεων («Verfassung als Rahmenordnung»). Το ίδιο ισχύει και για το θέμα του γάμου των ομόφυλων ζευγαριών. Το να δεχθούμε ότι το Σύνταγμα κατοχυρώνει ένα τέτοιο δικαίωμα, έτσι απλά επειδή το θεωρούμε ορθότερο από δικαιοπολιτική άποψη, αποτελεί μια χαρακτηριστική περίπτωση «υπερερμηνείας» του Συντάγματος.

Τρίτος λόγος, το δημοκρατικό επιχείρημα: Το εάν θα πρέπει να επιτραπεί ή όχι ο γάμος των ομόφυλων ζευγαριών, είναι ένα εξαιρετικά αμφισβητούμενο θέμα, όχι μόνο στη νομική επιστήμη αλλά και στην κοινωνία. Αποτελεί επίσης ένα πολυσχιδές ζήτημα, το οποίο πρέπει να προσεγγίσει κανείς από πολλές οπτικές γωνίες: από την άποψη της κοινωνιολογίας, της πολιτικής, της ψυχολογίας, της ηθικής, ακόμη και της θρησκευο-

γίας. Και ερωτάται: Σε τόσο διαφιλονοκούμενα ζητήματα που δεν είναι αμιγώς νομικά, ποιος πρέπει να αποφασίζει: Ο δικαστής με βάση τις, συντηρητικές ή προοδευτικές, υποκειμενικές του αντιλήψεις; Η η πολιτικά υπεύθυνη κρατική εξουσία, δηλαδή ο δημοκρατικά νομιμοποιημένος νομοθέτης;

Τέταρτος λόγος, το επιχείρημα ισότητας: Ο γάμος ομόφυλων ζευγαριών ή θα πρέπει να ισχύσει για όλους σε ολόκληρη την ελληνική επικράτεια ή δεν θα ισχύσει για κανέναν. Αυτό επιβάλλει η αρχή της ισότητας. Δεν είναι όμως ορθό π.χ. το Πρωτοδικείο Αθηνών να θεωρεί ότι υπάρχει συνταγματικό δικαίωμα στον γάμο των ομόφυλων ζευγαριών και

το Πρωτοδικείο Θεσσαλονίκης να θεωρεί ότι δεν υπάρχει. Ζητήματα όπως η νομική ένωση δύο ανθρώπων δεν μπορούν να εξαρτώνται από το τυχαίο γεγονός ποια άποψη υιοθετεί το συγκεκριμένο δικαστήριο. Ακόμη πιο προβληματικό είναι οι ενδιαφερόμενοι να επιδίδονται σε ένα είδος «forum shopping», προσπαθώντας να επιλέξουν δικαστήριο ανάλογα με το εάν έχει ταχθεί υπέρ ή κατά ενός συνταγματικού δικαιώματος των ομόφυλων ζευγαριών για γάμο.

Πέμπτος λόγος, το επιχείρημα συγκριτικού και διεθνούς δικαίου: Δεν είμαστε πλέον μόνοι μας. Η έννομη τάξη μας είναι πολυεπίπεδη και όταν καλούμαστε να προσεγγίσουμε ένα νομικό πρόβλημα, θα πρέπει πάντοτε να αξιολογούμε τι συμβαίνει σε άλλες έννομες τάξεις και στο επίπεδο του διεθνούς δικαίου. Ειδικά στο πεδίο των θεμελιωδών δικαιωμάτων, η ΕΣΔΑ αποτελεί την «ατμομηχανή» της προσασίας τους. Με πάγια νομολογία του, το ΕΔΔΑ δέχεται ότι δεν υφίσταται δικαίωμα γάμου των ομόφυλων

ζευγαριών. Επίσης, από τα 47 κράτη-μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης, μόνον 10 (Ολλανδία, Δανία, Βέλγιο, Ισπανία, Νορβηγία, Σουηδία, Ισλανδία, Πορτογαλία, Γαλλία και Μεγάλη Βρετανία) κατοχυρώνουν το δικαίωμα γάμου προσώπων του ίδιου φύλου.

Συμπέρασμα: Το εάν η έννομη τάξη μας θα κατοχυρώσει το δικαίωμα γάμου των ομόφυλων ζευγαριών, είναι κάτι που εξαρτάται από τη βούληση του κοινού νομοθέτη. Αυτός είναι που θα προβεί στη συνολική αξιολόγηση και θα σταθμίσει τις νομικές, πολιτικές

και κοινωνικές διαστάσεις της απόφασής του. Η άποψη που βλέπει συστηματικό δικαίωμα των ομόφυλων ζευγαριών, μετατρέπει τον ερμηνευτή και εφαρμοστή του δικαίου σε αναθεωρητικό νομοθέτη και αυτό είναι κάτι ξένο προς το νομικό μας σύστημα.

▶ Δικαστικές αποφάσεις Απόφαση ΔΕΕ στις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C 199/12 έως C 201/12 (7 Νοεμβρίου 2013)

**ΔΕΕ Απόφαση
της 7ης Νοεμβρίου 2013
στις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις
C-199/12 έως C-201/12.**

*Πότε η ποινικοποίηση
ομοφυλοφιλικών πράξεων
δικαιολογεί τη χορήγηση
πολιτικού ασύλου*

Παρουσίαση:
Ε. Συμεωνίδου-Καστανίδου
Καθηγήτρια Νομικής Σχολής Α.Π.Θ.

Οι Χ, Υ και Ζ, οι οποίοι αντιστοίχως γεννήθηκαν το 1987, το 1990 και το 1982, υπέβαλαν αιτήσεις προσωρινής άδειας διαμονής (ασύλου) στις Κάτω Χώρες την 1η Ιουλίου 2009, στις 27 Απριλίου 2011 και στις 25 Ιουλίου 2010.

Προς στήριξη των αιτήσεών τους, προέβαλαν το επιχείρημα ότι το καθεστώς πρόσφυγα πρέπει να τους παρασχεθεί συνεπεία βάσιμου φόβου τους ότι θα διωχθούν στις αντίστοιχες χώρες καταγωγής τους λόγω της ομοφυλοφιλίας τους.

Από τις αποφάσεις περί παραπομπής προκύπτει ότι στις χώρες καταγωγής των Χ, Υ και Ζ, η ομοφυλοφιλία αποτελεί αξιόποινη πράξη. Έτσι, στη Σιέρα Λεόνε (υπόθεση C 199/12), κατά το άρθρο 61 του νόμου του 1861 περί των αδικημάτων κατά του προσώπου (Offences against the Person Act 1861), οι ομοφυλοφιλικές πράξεις επισύρουν στερητική της ελευθερίας ποινή μεταξύ δέκα ετών και ισόβιας κάθειρξης. Στην Ουγκάντα (υπόθεση C-200/12), κατά το άρθρο 145 του ποινικού κώδικα του 1950 (Penal Code Act 1950), ο κληροχθείς ένοχος για το αδίκημα που περιγράφεται ως «σαρκική επαφή παρά φύση» υπόκειται σε ποινή κάθειρξης της οποίας το ανώτατο όριο είναι ισόβια κάθειρξη. Στη Σενεγάλη (C-201/12), κατά το άρθρο 319.3 του ποινικού κώδικα, στον κληροχθέντα ένοχο για ομοφυλοφιλικές πράξεις πρέπει να επιβληθεί ποινή φυλάκισης μεταξύ ενός έτους και πέντε ετών και χρηματική ποινή μεταξύ 100.000 φράγκων CFA (BCEAO) (XOF) και 1.500.000 XOF

(περίπου 150 ευρώ και 2.000 ευρώ).

Το Raad van State αποφάσισε να αναστείλει τις διαδικασίες για τη χορήγηση της άδειας διαμονής και να θέσει στο ΔΕΕ τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα: (α) αν αποτελούν οι αλληλοδοποί με ομοφυλοφιλικό προσανατολισμό ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα υπό την έννοια του άρθρου 10 παρ. 1 (δ) της οδηγίας 2004/83/ΕΚ, (β) αν η ποινικοποίηση της ομοφυλοφιλικής δραστηριότητας σε μια χώρα δικαιολογεί την αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα, και υπό ποιες προϋποθέσεις.

Το ΔΕΕ έκρινε ότι:

(α) Η ύπαρξη ποινικής νομοθεσίας, η οποία αφορά ειδικά τους ομοφυλοφίλους, οδηγεί στη διαπίστωση ότι τα πρόσωπα αυτά αποτελούν «ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα».

(β) Για να συνιστά μια προσβολή των βασικών δικαιωμάτων «δίωξη» υπό την έννοια του άρθρου 1 της Σύμβασης της Γενεύης, πρέπει η προσβολή να έχει κάποιο επίπεδο σοβαρότητας.

(γ) Μόνη η ποινικοποίηση ομοφυλοφιλικών πράξεων δεν συνιστά «δίωξη». Η απειλή όμως φυλάκισης ή κάθειρξης για τις πράξεις αυτές και η επιβολή των συγκεκριμένων ποινών από τα δικαστήρια πρέπει να θεωρηθεί δυσανάλογη ή μεροληπτική κύρωση και επομένως αποτελεί πράξη δίωξης.

(δ) Όταν ο αιτών άσυλο προβάλλει τον ισχυρισμό ότι στη χώρα καταγωγής του υπάρχει νομοθεσία η οποία ποινικοποιεί ομοφυλοφιλικές πράξεις, στις εθνικές αρχές απόκειται να εξετάσουν αν υπάρχει πράγματι η νομοθεσία αυτή, αν εφαρμόζεται στην πράξη, ποιο είναι το ύψος των απειλούμενων ποινών και αν ο αιτών κινδυνεύει να διωχθεί στη χώρα καταγωγής του.

(ε) Κατά την αξιολόγηση της αίτησης παροχής του καθεστώτος πρόσφυγα, οι αρμόδιες αρχές δεν μπορούν εύλογα να αναμένουν, προκειμένου ο αιτών άσυλο να αποφύγει δίωξη του, να αποκρύπτει την ομοφυλοφιλία του στη χώρα καταγωγής του ή να επιδεικνύει συγκράτηση κατά

την εξωτερίκευση του γενετήσιου προσανατολισμού του.

**ΕΔΔΑ (τμήμα ευρείας σύνθεσης)
Απόφαση της 7ης Νοεμβρίου 2013
Υπόθεση Βαλλιανάτος
και λοιποί κατά Ελλάδα**

*Ομόφυλα ζευγάρια
Σύμφωνο συμβίωσης*

Παρουσίαση:
Ε. Συμεωνίδου-Καστανίδου
Καθηγήτρια Νομικής Σχολής Α.Π.Θ.

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο, με την ευρεία του σύνθεση, εξέτασε από κοινού, λόγω της ταυτότητάς τους, δύο προσφυγές κατά του ελληνικού κράτους. Η πρώτη προσφυγή ασκήθηκε από δύο Έλληνες, ενώ η δεύτερη από έξι Έλληνες και ένα σωματείο που, μεταξύ άλλων, δραστηριοποιείται στην ηθική και ψυχολογική υποστήριξη των ομοφυλοφίλων. Οι προσφεύγοντες υποστήριξαν ενώπιον του Δικαστηρίου ότι το γεγονός πως το «σύμφωνο συμβίωσης» που θεσπίστηκε με τον ν. 3719/2008 προορίζεται αποκλειστικά για ετερόφυλα ζευγάρια προσβάλλει το δικαίωμά τους στην ιδιωτική και οικογενειακή ζωή και αποτελεί αδικαιολόγητη δυσμενή διάκριση μεταξύ των ετερόφυλων και ομόφυλων ζευγαριών, σε βάρος των τελευταίων.

Το Δικαστήριο έλαβε υπόψη ότι, με βάση τα στοιχεία που είχε στη διάθεσή του, εννιά χώρες (Βέλγιο, Δανία, Γαλλία, Ισπανία, Ολλανδία, Νορβηγία, Πορτογαλία, Ισπανία και Σουηδία) αναγνωρίζουν τον γάμο ομόφυλων ζευγαριών. Επιπλέον, δεκαεπτά κράτη (Γερμανία, Ανδόρα, Αυστρία, Βέλγιο, Ισπανία, Φινλανδία, Γαλλία, Ουγγαρία, Ισπανία, Ιρλανδία, Λιχτενστάιν, Λουξεμβούργο, Ολλανδία, Δημοκρατία της Τσεχίας, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Σλοβενία και η Ελβετία) επιτρέπουν μορφές αστικής συμβίωσης για τα ομόφυλα ζευγάρια. Η Δανία, η Νορβηγία και η Σουηδία αναγνωρίζουν το δικαίωμα γάμου στα ομόφυλα ζευγάρια, χωρίς να

προβλέπουν συγχρόνως τη δυνατότητα να συνάπτουν αστική συμβίωση. Τέλος, η Λιθουανία και η Ελλάδα, είναι τα μόνα κράτη του Συμβουλίου της Ευρώπης, τα οποία, εκτός από τον γάμο (που επιτρέπεται μόνο για τα ετερόφυλα ζευγάρια), προβλέπουν μια άλλη μορφή αστικής συμβίωσης, η οποία προκύπτει από το σύμφωνο συμβίωσης και προορίζεται μόνο για τα ετερόφυλα ζευγάρια.

Κρίνοντας επί του παραδεκτού, με δεδομένο ότι οι προσφεύγοντες δεν είχαν απευθυνθεί στην ελληνική Δικαιοσύνη, το ΕΔΔΑ υπενθύμισε ότι ο κανόνας εξάντλησης των εθνικών ένδικων μέσων, όπως διατυπώνεται στο άρθρο 35 παρ. 1 της Σύμβασης, στηρίζεται στην υπόθεση ότι η εθνική έννομη τάξη προσφέρει μια πραγματική προσφυγή, τόσο στη θεωρία όσο και στην πράξη, ως προς την επικαλούμενη παραβίαση. Η αγωγή αποζημίωσης, βάσει του άρθρου 105 ΕισΝΑΚ, μέσω της οποίας οι προσφεύγοντες μπορούσαν, κατά την κυβέρνηση, να αμφισβητήσουν παρεμπιπτόντως τη συνταγματικότητα του ν. 3719/2008, δεν κρίθηκε επαρκής, καθώς: (α) με τον τρόπο αυτό, οι προσφεύγοντες μπορούσαν να επιτύχουν μόνον αποζημίωση λόγω πράξης ή παράλειψης των δημοσίων αρχών και (β) ακόμη κι αν το αίτημά τους γινόταν αποδεκτό, το κράτος δεν θα ήταν υποχρεωμένο να τροποποιήσει τον νόμο. Επιπλέον, κατά το Δικαστήριο, τα εθνικά δικαστήρια εφαρμόζουν περιοριστικά τη διάταξη αυτή όσον αφορά την εξωσυμβατική ευθύνη του Δημοσίου σε περίπτωση αντισυνταγματικότητας ενός νόμου.

Κρίνοντας επί της ουσίας, το Δικαστήριο δέχτηκε ότι οι προσφεύγοντες είχαν ως ζευγάρια σταθερή σχέση, ότι η σχέση αυτή υπόκειται στην έννοια της «ιδιωτικής ζωής» υπό την έννοια του άρθρου 8 της Σύμβασης και ότι ανήκει στο πεδίο της «οικογενειακής ζωής», όπως ακριβώς και αυτή ενός ετερόφυλου ζευγαριού που βρίσκεται στην ίδια κατάσταση, σημειώνοντας ότι τα ομόφυλα ζευγάρια είναι εξίσου ικανά με τα ετερόφυλα να δεσμευτούν σε σχέσεις σταθερές. Επομένως, έκρινε ότι οι προσφεύγοντες βρίσκονται σε κατάσταση συγκρίσιμη με αυτή των ετεροφυλόφιλων ατόμων όσον αφορά στην ανάγκη νομικής αναγνώρισης και προστασίας της σχέσης τους ως ζευγαριών.

Επιπλέον, το Δικαστήριο δέχτηκε ότι ο σεξουαλικός προσανατολισμός εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 14 της ΕΣΔΑ, τονίζοντας ότι, όπως η διαφορετική μεταχείριση λόγω φύλου, έτσι και η διαφορετική μεταχείριση λόγω σεξουαλικού

προσανατολισμού πρέπει να δικαιολογούνται από «λόγους ιδιαιτέρως στέρεους και πειστικούς». Η διαφορετική μεταχείριση που βασίζεται μόνο στον σεξουαλικό προσανατολισμό είναι απαράδεκτη.

Ο ν. 3719/2008 προβλέπει ρητά τη δυνατότητα σύναψης «συμφώνου συμβίωσης» μόνο για τα φυσικά ετερόφυλα πρόσωπα. Συνεπώς, αποκλείοντας σιωπηρώς τα φυσικά πρόσωπα του ίδιου φύλου από το πεδίο εφαρμογής του, ο νόμος αυτός εισάγει διαφορετική μεταχείριση που βασίζεται στον σεξουαλικό προσανατολισμό των ενδιαφερομένων.

Το επιχείρημα της κυβέρνησης ότι τα ομόφυλα ζευγάρια μπορούν να επιτύχουν τα αποτελέσματα του συμφώνου συμβίωσης με τη σύναψη αστικών συμβάσεων μεταξύ τους δεν κρίθηκε από το Δικαστήριο πειστικό, καθώς, όπως τονίζεται, «η δυνατότητα σύναψης συμφώνου συμβίωσης θα προσέφερε στα ομόφυλα ζευγάρια τη μοναδική δυνατότητα ... να ρυθμίσουν τα περιουσιακά τους θέματα, τα θέματα διατροφής και κληρονομικής διαδοχής όχι ως απλοί ιδιώτες που συνάπτουν μεταξύ τους συμβάσεις κοινού δικαίου, αλλά απολαμβάνοντας μιας επίσημης αναγνώρισης της σχέσης τους από πλευράς Κράτους».

Το ΕΔΔΑ αναγνωρίζει ότι ο ν. 3719/2008 αποσκοπεί επιπλέον στο να ενισχύσει το νομικό καθεστώς των παιδιών που γεννιούνται χωρίς γάμο και να διευκολύνει την επιλογή των γονέων να αναθρέψουν τα παιδιά τους χωρίς να είναι υποχρεωμένοι να παντρευτούν, στοιχείο που δεν υπάρχει στις σχέσεις ομόφυλων ζευγαριών, τα οποία βιολογικά δεν μπορούν να τεκνοποιήσουν μαζί. Το στοιχείο όμως αυτό δεν μπορεί, κατά το Δικαστήριο, να δικαιολογήσει τη διάκριση, καθώς, σύμφωνα με την πάγια νομολογία του, όταν η διακριτική ευχέρεια των κρατών να νομοθετούν είναι περιορισμένη, όπως π.χ. στην περίπτωση διαφορετικής μεταχείρισης θεμελιωμένης στο φύλο ή στον σεξουαλικό προσανατολισμό, η αρχή της αναλογικότητας απαιτεί όχι μόνο το συγκεκριμένο μέτρο να επιτρέπει κατ' αρχήν την πραγματοποίηση του επιδιωκόμενου σκοπού, αλλά και να αποδεικνύεται ότι, για την επίτευξη του σκοπού αυτού, ήταν απαραίτητος ο αποκλεισμός ορισμένων ατόμων από το πεδίο εφαρμογής του μέτρου.

Εν προκειμένω, το Δικαστήριο δέχεται ότι ο κύριος σκοπός του ν. 3719/2008 ήταν η νομική αναγνώριση μιας νέας μορφής συμβίωσης πέραν αυτής του γάμου, και ότι ακόμη κι αν υποθεθεί ότι αποσκο-

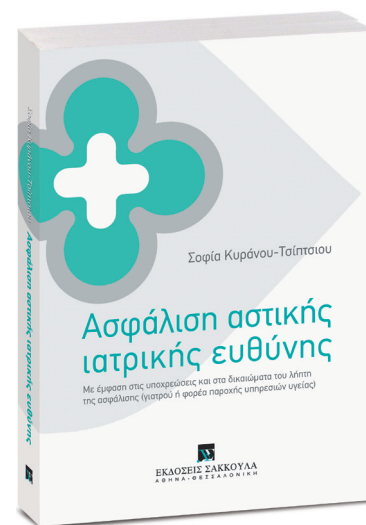
πούσε κυρίως στη νομική προστασία των παιδιών που έχουν γεννηθεί χωρίς γάμο, με τον νόμο θεσπίστηκε τελικά μία μορφή αστικής συμβίωσης, από την οποία αποκλείονται τα ομόφυλα ζευγάρια, είτε έχουν παιδιά είτε όχι, χωρίς να διευκρινίζεται για ποιο λόγο είναι αναγκαία η διαφοροποίηση αυτή. Και τούτο, παρά το γεγονός ότι τα ομόφυλα ζευγάρια έχουν ιδιαίτερο συμφέρον να συμπεριληφθούν στο προνόμιο του «συμφώνου συμβίωσης», αφού αυτό θα τους προσέφερε, σε αντίθεση προς τα ετερόφυλα ζευγάρια, τη μοναδική νομική βάση στο ελληνικό δίκαιο για να περιβάλλουν τη σχέση τους με μία μορφή που αναγνωρίζεται από τον νόμο, με δεδομένη την απαγόρευση του γάμου μεταξύ ομοφύλων.

Με βάση τα στοιχεία αυτά, το ΕΔΔΑ δέχτηκε ότι η ελληνική κυβέρνηση δεν πρόβαλε ακλόνητους και πειστικούς λόγους που να δικαιολογούν τον αποκλεισμό των ομόφυλων ζευγαριών από το πεδίο εφαρμογής του ν. 3719/2008 και, για τον λόγο αυτό, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η Ελλάδα παραβίασε το άρθρο 14 σε συνδυασμό με το άρθρο 8 της Σύμβασης.

Ασφάλιση αστικής ιατρικής ευθύνης

Με έμφαση στις υποχρεώσεις και στα δικαιώματα του λήπτη της ασφάλισης (γιατρού ή φορέα παροχής υπηρεσιών υγείας)

Κυράνου-Τσίπτσιου Σοφία,
Δ.Ν, Δικηγόρος

ISBN: 978-960-568-077-0, © 2014,
Σελ: XXVIII + 370, Τιμή: € 44,00

Βέλγιο: Νομιμοποίηση της ευθανασίας σε ανηλίκους

Το Βέλγιο έγινε από τις 13 Φεβρουαρίου 2014 η πρώτη χώρα στον κόσμο που επιτρέπει την ευθανασία σε ανηλίκους οι οποίοι πάσχουν από ανίατη νόσο σε τελικό στάδιο, αίροντας κάθε περιορισμό ηλικίας. Μετά την έγκριση από τη βελγική Γερουσία, το νομοσχέδιο υιοθετήθηκε και από τη Βουλή των Αντιπροσώπων, με ψήφους 86 υπέρ, 44 κατά και 12 αποχές.

Με βάση τον νέο νόμο, η ευθανασία επιτρέπεται σε κάθε ανήλικο ασθενή υπό τις ακόλουθες προϋποθέσεις: ο ανήλικος θα πρέπει να πάσχει από ανίατη ασθένεια ικανή να προκαλέσει θάνατο σε σύντομο χρονικό διάστημα, να υποφέρει από διαρκείς και αφόρητους σωματικούς πόνους, που οφείλονται είτε σε πολύ σοβαρό τραυματισμό, είτε σε ανίατη παθολογική κατάσταση και να μην μπορεί η κατάστασή του να αντιμετωπιστεί με άλλο τρόπο.

Κατά τη διεξαγωγή του δημοσίου διαλόγου για τις επίμαχες διατάξεις, οι πολέμιοι του νόμου εξέφρασαν τον φόβο ότι η εξέλιξη αυτή οδηγεί αναπόφευκτα στη μαζικοποίηση των αιτημάτων ευθανασίας από ανηλίκους ασθενείς. Ο σοσιαλιστής γερουσιαστής Philippe Mahoux, που συγκαταλέγεται μεταξύ των συντακτών του νόμου του 2002 για τη νομιμοποίηση της ευθανασίας σε ενήλικες και χειραφετημένους ανηλίκους (άνω το 15 ετών και υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις), θεωρεί ότι «ήταν αναγκαίο να βρεθεί μια λύση απέναντι στις εκκλήσεις των παιδιών και νοσηλευτών που βρίσκονται καθημερινά αντιμέτωποι με παιδιά τα οποία υποφέρουν από αφόρητους σωματικούς πόνους και για τα οποία δεν μπορούν να κάνουν

τίποτα», ενώ η Φλαμανδή βουλευτής Sonja Becq διερωτάται «εάν είναι πράγματι δυνατό ένα παιδί των επτά, οκτώ ή εννιά ετών, να εκφράσει ένα απόλυτα αυτόνομο αίτημα ευθανασίας». «Ένα μωρό προφανώς και δεν έχει καμία δυνατότητα διάκρισης. Ούτε κι ένα παιδί. Όσο για τους εφήβους, ακόμα και οι ειδικοί ψυχίατροι λένε πως είναι δύσκολο, αφού πολλές φορές δεν συνειδητοποιούν πως ο θάνατος σημαίνει ότι δεν μπορούν να γυρίσουν πίσω», τονίζει η εκπρόσωπος των Χριστιανοδημοκρατών Catherine Fonck.

Πηγή: *Le Figaro*

ΗΠΑ: Εντάσεις προκαλούν οι «νεκρές» ζώνες γύρω από τις κλινικές όπου πραγματοποιούνται διακοπές κύησης

Στο Ανώτατο Δικαστήριο των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής εξετάστηκε προσφυγή κατά ενός νόμου της Μασαχουσέτης, βάσει του οποίου δεν επιτρέπεται σε άτομα που αντιτίθενται στην πραγματοποίηση διακοπών της κύησης να διατυπώνουν τις απόψεις τους σε μια ακτίνα 35 ποδιών γύρω από τις κλινικές όπου πραγματοποιούνται οι συγκεκριμένες επεμβάσεις.

Ο νόμος εκδόθηκε προκειμένου να σταματήσει η χρήση βίας έξω από τις κλινικές. Ήδη το 1994 δύο εργαζόμενοι σε αυτές είχαν σκοτωθεί από άτομα που αντιτίθενται στη διακοπή της κύησης, ενώ για πολλά χρόνια οι αρχές της Μασαχουσέτης αδυνατούσαν να θέσουν τέλος στην παρενόχληση και τη βία που ασκούσαν από τα άτομα αυτά εναντίον εκείνων που επιχειρούσαν να εισέλθουν στις κλινικές.

Το 2007 αποφασίστηκε τελικά να δημιουργηθεί με νόμο μια «νεκρή» ζώνη 35

ποδιών γύρω από τις κλινικές, μέσα στην οποία δεν μπορούν πλέον οι ακτιβιστές να επεμβαίνουν προκειμένου να αποτρέψουν την είσοδο ατόμων που θέλουν να υποβληθούν σε διακοπή της κύησης ή να βοηθήσουν στην πραγματοποίησή της.

Οι ακτιβιστές ισχυρίστηκαν ότι ο νόμος προσβάλλει το δικαίωμά τους στην ελευθερία του λόγου και το θέμα απασχόλησε το Ανώτατο Δικαστήριο των Ηνωμένων Πολιτειών στα μέσα Ιανουαρίου.

Πηγή: *USA TODAY*, 17.1.2014, p. 9A.

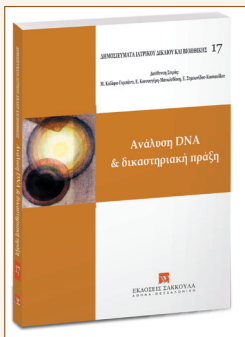
Σουηδία: Εναλλακτική πηγή εμβρυϊκών βλαστοκυττάρων

Η ερευνητική ομάδα των καθηγητών Κ. Tryggvason και Ο. Hovatta ανέπτυξε μια νέα μέθοδο, με την οποία είναι δυνατόν να χρησιμοποιηθεί ένα από τα οκτώ κύτταρα ενός γονιμοποιημένου ωαρίου για την παραγωγή εμβρυϊκών βλαστοκυττάρων, ενώ στη συνέχεια, το γονιμοποιημένο ωάριο μπορεί να καταψυχθεί και, θεωρητικά, να εμφυτευθεί στη μήτρα της γυναίκας.

Μέχρι σήμερα, τα βλαστοκύτταρα παράγονται από γονιμοποιημένα ωάρια που έχουν περισσεύσει στο πλαίσιο διαδικασίας εξωσωματικής γονιμοποίησης, τα οποία και δεν μπορούν στη συνέχεια να εμφυτευθούν. Το πλεονέκτημα της νέας μεθόδου είναι ότι επιτρέπει τη δημιουργία βλαστοκυττάρων από γονιμοποιημένα ωάρια, χωρίς να επηρεάζεται η βιωσιμότητα των τελειωμένων, δυνατότητα που θεωρείται σημαντική για χώρες οι οποίες δεν επιτρέπουν τη χρήση περισσευόμενου γεννητικού υλικού για παραγωγή βλαστοκυττάρων.

Πηγή: *Phys.org*

Βιβλιοπαρουσιάσεις

Ανάλυση DNA και δικαστηριακή πράξη

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ ΙΑΤΡΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΚΑΙ ΒΙΟΗΘΙΚΗΣ - 17

Διεύθυνση σειράς: Μ. Καϊάφα-Γκμπάντι, Ε. Κουνουγέρη-Μανωλεδάκη, Ε. Συμεωνίδου-Καστανίδου

Συλλογικό Έργο

ISBN: 978-960-568-099-2 © 2014 ΣΕΛΙΔΕΣ: VII & 159 ΤΙΜΗ: 18,00 €

Η ανάλυση του γενετικού υλικού τα τελευταία χρόνια έχει αλλιάξει σημαντικά την αποδεικτική διαδικασία τόσο στην αστική δίκη, κυρίως σε ό,τι αφορά την αναγνώριση της πατρότητας, όσο και στην ποινική διαδικασία για την ταυτοποίηση πιθανών ενόχων ή τον αποκλεισμό υπόπτων. Η ανάλυση αυτή συνδέεται ωστόσο με σειρά ερωτημάτων, που σχετίζονται αφενός με την αξιοπιστία των εξετάσεων και τη δεσμευτικότητά τους για το δικαστήριο και αφετέρου με τον υποχρεωτικό ή προαιρετικό τους χαρακτήρα και τη δυνατότητα βίαιης απόσπασης γενετικού υλικού με στόχο την πραγματοποίησή τους.

Παράλληλα, τα γενετικά δεδομένα παρουσιάζουν ορισμένες ιδιαιτερότητες, οι οποίες πολλαπλασιάζουν τους κινδύνους και την προσβολή δικαιωμάτων που ενέχει (σχεδόν) σε κάθε περίπτωση η επεξεργασία των δεδομένων ενός προσώπου: πρόκειται για δεδομένα που αποκτώνται μέσω της ανάλυσης απειροελάχιστου γενετικού υλικού, δεν υπόκεινται σε μεταβολή ή διόρθωση, συχνά είναι άγνωστα στον ίδιο τον φορέα τους, ενώ είναι κρίσιμα για την ίδια τη ζωή του αλλή και το μέλλον του. Από τις γενετικές εξετάσεις προκύπτει μία εικόνα του προσώπου που δεν αφορά μόνο το παρόν αλλά ταυτόχρονα το παρελθόν και το μέλλον του, καθώς μπορεί να αποκαλύψει π.χ. την προδιάθεση για ανάπτυξη ορισμένων ασθενειών. Πρόκειται δυνάμει για ένα «μελλοντικό ημερολόγιο».

ΙΑΤΡΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ
ΒΙΟΗΘΙΚΗ

Το περιοδικό "Ιατρικό Δίκαιο και Βιοηθική" είναι μια περιοδική έκδοση από κοινού των ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΣΑΚΚΟΥΛΑ και του Ομίλου Μελέτης Ιατρικού Δικαίου και Βιοηθικής.

Ιδιοκτήτης: Εκδόσεις Σάκκουλα (Αθήνα-Θεσσαλονίκη).
Εκδότης και Υπεύθυνος Τυπογραφείου: Παναγιώτης Η. Σάκκουλας, Εθνικής Αμύνης 42, 546 21 Θεσσαλονίκη
Διευθύντρια: Ύλη: Ελισάβετ Συμεωνίδου-Καστανίδου, Καθηγήτρια Α.Π.Θ.
Επιστημονικοί συνεργάτες: Μαρία Μηλιπίου και Θεόδωρος Τροκάνας, Δ.Ν., Δικηγόροι

Παραγωγή: Εκδόσεις Σάκκουλα (Αθήνα-Θεσσαλονίκη).

Για υποβολή ερωτήματος ή για υποβολή θέματος απευθύνετε: Εκδόσεις Σάκκουλα, Εθνικής Αμύνης 42, ΤΚ 546 21, Θεσσαλονίκη, υπ' όψη Καθ. κ. Ε. Συμεωνίδου-Καστανίδου, Περιοδικό "Ιατρικό Δίκαιο και Βιοηθική".

kastan@law.auth.gr
www.medlaw-bioethics.gr

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΑΚΚΟΥΛΑ
ΑΘΗΝΑ - ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Αθήνα
Ιννοκράτους 23 - Τ.Κ. 106 79 - Τηλ.: 210 33 87 500 - Fax: 210 33 90 075
Θεσσαλονίκη
Εθνικής Αμύνης 42 - Τ.Κ. 546 21 - Τηλ.: 2310 244 228, 9
Fax: 2310 244 230
Θεσσαλονίκη
Φράγκων 1 - Τ.Κ. 546 26 - Τηλ.: 2310 535 381 - Fax: 2310 546 812
www.sakkoulas.gr e-mail: info@sakkoulas.gr

ISSN: 1791-3934